

การวิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
An Analysis Multi-Factor Affecting of Mental Intelligence-Based
Mattayomsueksa 3 Students' Required Qualifications of the
Office of Phayao Secondary Education Services Area 36

นางสาวพิมพ์สิริ อ่อนนวล

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ลีตระกูล

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ อริเดช

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบรรยากาศในชั้นเรียน กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อศึกษาค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จำนวน 1,400 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล แบบสอบถามการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน ซึ่งแบบสอบถามแต่ละฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .721, .867, .824, .718, .802, .915 และ .823 ตามลำดับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows version 11.5 และโปรแกรม HLM version 6.02 Student edition for windows

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยระดับนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์มากที่สุด มีค่าเท่ากับ .579 รองลงมาได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งมีค่าเท่ากับ .461 .271 ตามลำดับ ส่วนสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ .170
2. ปัจจัยระดับห้องเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าเท่ากับ .272 และ .198 ตามลำดับ
3. ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ทั้งนี้ปัจจัยระดับนักเรียนร่วมกันพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้ร้อยละ 34.36

4. ปัจจัยระดับห้องเรียนส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียน ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยระดับห้องเรียนพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาได้ร้อยละ 59.80

คำสำคัญ: การวิเคราะห์พระดบ, คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา

Abstract

Two main purposes of their study were set out firstly, to explore the correlations of student factor level in relations to their self-awareness, reason-oriented family cultivation, personal interaction, and moral reasoning, as well as the correlations of classroom factor level related to their learner-centered learning management and its good learning atmospheres compared with their mental intelligence-based required qualifications. Secondly, to investigate the influences of both student and classroom factor levels affecting the mental intelligence-based required qualifications of Mattayomsueksa 3 students studying in the Office of Phayao Secondary Education Services Area 36. Through the multi-stage random sampling technique, 1,400 Mattayomsueksa 3 students studying in the Office of Phayao Secondary Education Services Area 36, were selected on the subject of the study. Research instruments employed for this study included an aptitude test on student's mental intelligence-based required qualifications and questionnaires on student's self-awareness, reason-oriented family cultivation, personal interaction, moral reasoning, learner-centered system-based learning management, and classroom atmospheres, followed by its reliability of 0.721, 0.867, 0.824, 0.718, 0.802, 0.915, and 0.823 respectively. The data were statically analyzed through using the SPSS for Windows Programme (Version 11.5) and Student Edition for windows Programme (HLM version 6.02). The findings of the study were as follows:

1. The positive correlations of student factors, with its significant difference of 0.01, affecting their mental intelligence-based required qualifications in relations to their self-awareness with its mean of 0.579 were mostly found, followed by their reason-oriented family cultivation with its mean of 0.461, and their moral reasoning with its mean of 0.271, meanwhile their personal interaction with its mean of 0.170 was rated at a lowest level.

2. The positive correlations of classroom factors, with its significant difference of 0.01, affecting their mental intelligence-based required qualifications were respectively rated at a lower level in terms of their learner-center system-based learning management with its mean of 0.272, followed by their classroom atmospheres with its mean of 0.198;

3. The positive correlations of student factors, with its significant difference of 0.01, affecting their mental intelligence-based required qualifications in relations to both their self-awareness and moral reasoning were rated at 34.36 %;

4. The positive correlations of classroom factors, with its significant difference of 0.01, affecting their mental intelligence-based required qualifications in relations to their learner-centered system-based learning management were rated at 59.80 %, meanwhile their classroom atmospheres affecting their mental intelligence-based required qualifications remained no significant difference of 0.01.

Keyword: An Analysis Multi-Factor Affecting contemplative Education, Mattayomsueksa 3 Students'

บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกไร้พรมแดน ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและนำตนเองให้เข้าไปใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลายเหล่านั้น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีการดำรงชีวิตที่ส่วนใหญ่เน้นการให้ความสำคัญด้านวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้หากรับมาโดยปราศจากการคิดวิเคราะห์และใช้วิจรรณญาณในการรับรู้แล้วอาจส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาความเห็นแก่ตัว ปัญหาขาดความรับผิดชอบ ปัญหาการแข่งขันในระบบต่างๆ ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้นสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความเสื่อมด้านคุณธรรมจริยธรรม อันจะส่งผลเป็นปัญหาต่อสังคมในระยะยาวรวมทั้งสังคมไทยที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา หากพิจารณาในเชิงความยั่งยืน ยังขาดภาวะสมดุล มีปัญหาสำคัญที่จะต้องดูแลแก้ไขหลายเรื่อง บางเรื่องก็อยู่ในภาวะวิกฤต อันมีเหตุทั้งที่เกิดจากสภาพภายในสังคม และจากการคล้อยตามกระแสโลกาภิวัตน์ของโลก ทั้งนี้ประเด็นใหญ่ๆ ที่ควรมีการทบทวนเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ร่วมกัน มีปัญหาดังนี้ ปัญหาทางด้านสังคม เช่น ความยากจน ยาเสพติด อาชญากรรม และครอบครัวแตกแยก เป็นต้น ปัญหาการปรับตัวเพื่อให้รู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลง ความรุนแรงในการแข่งขันไม่ให้ตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบ ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาการศึกษาที่ขาดเอกภาพด้านนโยบาย ปัญหาทางสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม ปัญหาทางด้านวัฒนธรรม การละเลยวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และปัญหาศาสนา สถาบันทางศาสนาได้รับการยอมรับในฐานะที่พึ่งทางใจน้อยลง การดำเนินกิจกรรมทางศาสนายังคงเน้นพิธีกรรมมากกว่าการเน้นด้านหลักธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 1-2)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยรวมถึงแนวโน้มของสังคมโลกในอนาคต แสดงให้เห็นถึงการที่คนในสังคมซึ่งเป็นผลผลิตของกระบวนการศึกษา ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อมอันส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม จากรายงานเรื่อง “เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม : ประมวลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนไทย” (อมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ, 2548 : 5) ของสำนักเฝ้าระวัง

กระทรวงวัฒนธรรม ได้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์อันน่าเป็นห่วงของเด็กและเยาวชนไทยนับตั้งแต่สถานการณ์ของครอบครัวไทยที่พบสัญญาณบ่งชี้ความอ่อนแอที่น่าวิตก เด็กห่างเหินจากครอบครัวและอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้น กระแสบริโภคนิยมที่เป็นตัวเร่งให้เกิดวัฒนธรรม “กิน ดื่ม ซ้อป” และตกเป็นทาสสื่อโฆษณาต่างๆ ปัญหาด้านความเสื่อมทางจริยธรรมที่พบว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะห่างไกลจากสถาบันศาสนาและชาติที่พึ่งทางใจมากขึ้น ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่กลายเป็นค่านิยมเสรีทางเพศ ปัญหาการเสพติดลามก นอกจากนี้ยังมีปัญหายาเสพติด ตลอดจนปัญหาความรุนแรงและการใช้กำลังทำร้ายกัน ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญยิ่งในการหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้เติบโตขึ้นและมีแนวโน้มที่จะดำเนินชีวิตอย่างแปลกแยก สับสน ไม่เข้าใจตนเอง ไม่เข้าใจผู้อื่น

สถาบันการศึกษาจึงควรจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงนามธรรมสู่รูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะได้รับการสอนด้วยวิธีที่จะเกิดการเชื่อมโยงและวิเคราะห์ไปอย่างต่อเนื่อง นับเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเวศ วะสี (2547 : 20) กล่าวว่า การศึกษาทุกระดับทุกประเภท ควรจะมีการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักตัวเองและพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น โดยมีทางเลือกหลายๆ ทาง ถ้าการศึกษาทำได้ดังนี้ การศึกษาก็จะเป็นเครื่องมือสร้างสุขและสร้างสันติภาพ

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นการศึกษาที่เน้นกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ให้ผู้ศึกษาย้อนกลับไปหารากของคุณค่าและความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ สะท้อนคิดให้เห็นความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยใช้หลักคำสอนทางศาสนา ดนตรี ศิลปะ ธรรมชาติซึ่งถือเป็นเครื่องมืออย่างดีที่สามารถทำให้เกิดการหยั่งรู้ภายใน จนก่อให้เกิดการค้นพบแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุขสงบอย่างแท้จริงด้วยตัวของตัวเอง และสามารถสัมผัสคุณค่าของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความมีดุลยภาพของสรรพสิ่ง จากคุณสมบัติที่สำคัญของจิตตปัญญาศึกษาทำให้การแนวทางดังกล่าวเหมาะสมที่จะเป็นทางการศึกษาแห่งยุคสมัยดังที่ ประเวศ วะสี (2549 : 4) ได้กล่าวไว้อย่างหนักแน่นว่า “จิตตปัญญาศึกษาจะต้องอยู่ในการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท มนุษย์จึงจะสามารถหลุดจากวิกฤตการณ์แห่งยุคสมัยได้”

นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตา กรุณา และจิตสาธารณะ และครูต้องได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (สหชัย สาสน, 2554 : บทคัดย่อ) ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาให้เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น จากการศึกษาของปิยนฎ สิทธิฤทธิ์ (2549 : บทคัดย่อ) สรุปว่าปัจจัยเชิงสาเหตุ 6 ปัจจัย ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล บุคลิกภาพแสดงตัว สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ลักษณะความเป็นหญิง ลักษณะความเป็นชาย และเจตคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตระหนักรู้ในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้ง อุไร ชีรัมย์ (2550 : บทคัดย่อ) สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู กตเวทิตะ ความเมตตา กรุณา และความประหยัด ปรากฏความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ เจริญ หนูรุ่ง (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต สุขภาพจิต ค่านิยมความเป็นไทย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสติปัญญาและความเชื่ออำนาจในตน ส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ จุฑาทพร นาครอด (2554 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ตัวแปรสาเหตุ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน การปลูกฝังจากโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเกี่ยวกับจิตสาธารณะ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสหชัย สาสน (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิจัยคือ การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ของนักเรียน พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอยู่ในระดับมากและการศึกษาประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้กับนักเรียน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาระดับมากที่สุด และนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตา กรุณา และจิตสาธารณะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้ง 3 คุณลักษณะ เป็นต้น ดังนั้นผลของการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตา กรุณา และจิตสาธารณะ สามารถนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง การจัดการเรียนรู้ของครู ตลอดจนการจัดการจัดทำหลักสูตรการศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

จากการศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ตัวแปรไม่ได้อยู่ระดับเดียวกัน โดยศึกษาตัวแปร 2 ระดับ คือ ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และตัวแปรอิสระระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการวิเคราะห์ตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ระดับเดียวกันทำให้มีความคลาดเคลื่อนศิริชัย กาญจนวาสี (2554 : 111 - 112) จึงเสนอว่า การวิเคราะห์พระคัมภีร์เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ตัวแปรทำนายหลายระดับที่มีต่อตัวแปรตามที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ได้คำนึงถึงโครงสร้างที่เป็นระดับลดหลั่นกันของข้อมูลและความผันแปรของตัวแปรภายในระดับและต่างระดับ โดยมีตัวแปรอิสระหลายตัวและตัวแปรอิสระเหล่านั้นสามารถจัดเป็นระดับได้อย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป โดยตัวแปรระดับเดียวกันต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับผลร่วมกันจากตัวแปรในระดับอื่นๆ สอดคล้องกับ ราชนัน บุญธิมา (2542 : 17 - 22) กล่าวว่า การวิจัยโดยทั่วไปมักจะมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และความสัมพันธ์ของตัวแปรจะจัดอยู่ในระดับเดียวกัน โดยละเอียดโครงสร้างระดับของข้อมูล เพราะตัวแปรอยู่ในระดับข้อมูลที่ต่างกันจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลการวิเคราะห์ระหว่างระดับ อีกทั้งเป็นการละเลยการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ต่างระดับกันอีก

ด้วย รวมทั้งสำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2542 : 1) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำด้วยการจัดข้อมูลเป็นระดับเดียว ถ้าวาลเฉลี่ยโครงสร้างของระดับข้อมูล ทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลระหว่างระดับ เนื่องจากผิดพลาดในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนายจะมีความคลาดเคลื่อนสูงและไม่คงที่ ตัวแปรทางการศึกษาในระดับเดียวกันย่อมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษารววิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ทั้งในระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อค้นพบที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป และนอกจากนี้ผู้วิจัยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น เนื่องจากเห็นว่าวัยรุ่นตอนต้นหากได้รับการปลูกฝัง พัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเหมาะสมแล้ว ในอนาคตจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ วชิร ทรัพย์มี (2533 : 5) กล่าวว่า ถ้าเด็กวัยรุ่นไทย ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นได้รับการปลูกฝัง เสริมสร้าง และพัฒนาคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับวัยเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและในการปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะของเด็กนั้นควรให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจตนเอง ยอมรับ และเข้าใจตนเอง มองตนเองในแง่ความเป็นจริงได้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้เด็กได้มองเห็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงตนเองไปในทางที่ดีตามศักยภาพที่เขามีอยู่ เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อมมีทักษะในการตัดสินใจ มีทักษะในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาตนเองในทุกด้านได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับห้องเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญา

ศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

3. เพื่อศึกษาค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

4. เพื่อศึกษาค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบว่า ปัจจัยในระดับนักเรียน และระดับห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 หรือไม่ และมีปัจจัยในระดับนักเรียน และระดับห้องเรียนใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 และเพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

2. ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

3. มีปัจจัยระดับนักเรียนอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

4. มีปัจจัยระดับห้องเรียนอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 3,810 คน จาก 97 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,400 คน จาก 40 ห้องเรียนได้มาจากรีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 3,810 คน จาก 97 ห้องเรียน 18 โรงเรียน ดังตารางต่อไป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1,400 คน จาก 40 ห้องเรียน 9 โรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์พระดุษฎีโดยถือตามที่ Kreft (1996 : Unpaged) ได้กล่าวถึงขนาดของจำนวนกลุ่มในระดับที่ 2 ว่าควรจะมีอย่างน้อย 30 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ถ้าหากมีจำนวนกลุ่มมากๆ เช่น 150 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มอาจจะมีกลุ่มตัวอย่างเพียง 5 คนก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในระดับที่ 2 จำนวน 40 กลุ่ม กลุ่มละจำนวน 35 คน รวม 1,400 คน

2. การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

2.1 แบ่งโรงเรียนออกเป็นกลุ่ม ตามจำนวนนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 – 499 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน) โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน) และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป) ได้กลุ่มโรงเรียน 4 กลุ่ม คือ โรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 12 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 2 โรงเรียน

2.2 สุ่มขนาดโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มละ 50% ได้โรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรงเรียน 3 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 6 โรงเรียน 28 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน 8 ห้องเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 1 โรงเรียน 12 ห้องเรียน รวมจำนวนห้องเรียน 51 ห้องเรียน

2.3 สุ่มห้องเรียนในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาโรงเรียนละ 80 % ได้ห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 40 ห้องเรียน

2.4 สุ่มเลือกนักเรียนในแต่ละห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลจากนักเรียนทุกคนในห้อง รวมนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ห้องละ 35 คน ได้จำนวน 1,400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
ตอนที่ 2 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 7 ฉบับ ได้แก่
ฉบับที่ 1 แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง
ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ฉบับที่ 6 แบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน
ฉบับที่ 7 แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตหนังสือบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยการนำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 9 ฉบับฉบับละ 1 โรงเรียน
2. ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 9 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนัดหมายกำหนดเวลาในการเก็บข้อมูล
3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้พอเพียงกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
4. เก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,400 คน แล้วนำมาวิเคราะห์
5. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับ คือ ระดับนักเรียน และระดับห้องเรียน ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน เพื่อนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 1,400 คน

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยในระดับนี้เกี่ยวข้องกับทั้งครูผู้สอนและสภาพในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล แบบสอบถามเจตคติต่อพุทธศาสนา แบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน และแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่กำหนดไว้

2. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

3. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนกับตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์แยกตามระดับ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

3.2 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

4. วิเคราะห์พหุระดับเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และค้นหาตัวแปรอิสระระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาตามขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียน (Within-class Analysis)

4.1.1 การวิเคราะห์โมเดลว่าง (Null Model)

4.1.2 การวิเคราะห์โมเดลอย่างง่าย (Simple Model)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับห้องเรียน (Between-class Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับนักเรียน พบว่า

1.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีค่าระหว่าง .170 ถึง .579 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามากที่สุด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .579 รองลงมาได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเท่ากับ .461 และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .271 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาน้อยที่สุด คือ สัมพันธภาพภาพระหว่างบุคคลมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .170

1.2 ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ทั้งนี้ปัจจัยระดับนักเรียนร่วมกันพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้ร้อยละ 34.36

2. ผลการวิเคราะห์ระดับห้องเรียน พบว่า

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับห้องเรียน ทั้ง 2 ตัว ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรยากาศในชั้นเรียน กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .272 และ .198 ตามลำดับ

2.2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับห้องเรียน พบว่าปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียน ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยระดับห้องเรียนพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาได้ร้อยละ 59.80

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ปัจจัยระดับนักเรียนที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะที่

พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มากที่สุด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง จุฑาพร นาครอด (2554 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ตัวแปรสาเหตุ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จากผลการศึกษาค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบดังนี้

การเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Palladino (1994 : 4) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล สิ่งแวดล้อมและสังคมรอบๆ ด้าน โดยมีจุดเริ่มต้นจากภายในครอบครัวการเห็นคุณค่าในตนเองไม่ใช่สภาพตายตัวที่ติดตัวบุคคล แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับและความรู้สึกที่เกิดขึ้น การที่บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองน้อยส่วนมากเกิดจากปฏิกิริยาทางอารมณ์เชิงลบ ซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องลำบากที่เด็กๆ จะเจริญเติบโตเข้าสู่ผู้ใหญ่ด้วยความรู้สึกที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง เนื่องจากองค์ประกอบในโลกมีความหลากหลายซับซ้อน โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่ต้องเผชิญกับ ผู้ใหญ่ เพื่อนๆ สภาพแวดล้อม สื่อต่างๆ สภาพพื้นฐานทางวัฒนธรรมหรือสภาพสังคมโดยทั่วไปที่ทำให้เด็กรู้สึกต่ำต้อย และเห็นคุณค่าในตนเองน้อย ดังนั้นจึงควรพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติเชิงบวกกับตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ต่างๆ สามารถที่จะเผชิญกับสภาพปัญหาต่างๆ พร้อมทั้งปรับตัวได้ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองสูงมีความสำคัญต่อเจตคติ บุคลิกภาพ การประสบผลสำเร็จในชีวิตในทุกๆ ด้าน การสร้างเสริมให้บุคคลแต่ละคนมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ยิ่งสูงมากขึ้นเท่าใด ยิ่งส่งผลให้บุคคลนั้นยอมรับและมองเห็นคุณค่าของตนเอง บุคคลอื่นๆ สิ่งแวดล้อมรอบตัว มีเจตคติในเชิงบวก ซึ่งจะส่งผลต่อพลังสร้างสรรค์ต่างๆ สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นๆ และสังคม สามารถที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของ

นักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Faw & Belkin (1989 : 346) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล เป็นวิธีการที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการอธิบายและให้เหตุผลเพื่อให้เด็กเข้าใจว่าทำไมเขาจึงถูกคาดหวังให้กระทำพฤติกรรมหนึ่งมากกว่าอีกพฤติกรรมหนึ่ง และเมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ หรือแสดงว่าพยายามทำบิดามารดาอาจจะให้รางวัลด้วยการให้การยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์และจะให้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์มากที่สุดและส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียน โดยใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถมองเห็นคุณค่าในตนเอง พร้อมทั้งจะเผชิญกับสภาพปัญหาต่างๆ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นๆ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับห้องเรียน และค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับห้องเรียน กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ปัจจัยระดับห้องเรียน คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์ทางบวกและส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ อุไร ชีรัมย์ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มุ่งจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จาก สาลี รักสุทธิ

(2544 : 2) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ คือ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางการศึกษา การลงมือปฏิบัติจริง ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะให้ความรู้อย่างเดียวเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียน

4. จากผลการพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของปัจจัยแต่ละระดับ พบว่าปัจจัยระดับนักเรียนพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาได้ถึงร้อยละ 34.36 ซึ่งน้อยกว่าปัจจัยระดับห้องเรียนที่พยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาได้ถึงร้อยละ 59.80 แสดงว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลอย่างยิ่งต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากว่าคือ ยิ่งครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากเท่าไรก็จะทำให้ผู้เรียนทั้งห้องเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามากขึ้นเท่านั้น ดังจะเห็นได้จาก แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของสุเมธดา พรหมบุญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 31-34) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิด หลักการและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า การเรียนรู้จำเป็นต้องให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือร่วมใจด้วย ใจต้องไปจดจ่อในสิ่งที่เขาเรียน การเรียนรู้นั้นมีได้เน้นเฉพาะผู้เรียนกับครูเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นในชุมชน สังคม พ่อแม่ เพื่อน และคนด้อยโอกาสกว่า ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขของกิตติยวดี บุญชื่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 11-26) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิด หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้ที่มีความสุขว่า เป็นความต้องการให้เด็กได้แสวงหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ต่างๆ อย่างมีความสุข ให้โรงเรียนเป็นแหล่งค้นพบสิ่งมหัศจรรย์ด้วยตัวของเด็กเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ปกครอง ควรสนับสนุนและส่งเสริมบุตรหลานในความปกครองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตต

ปัญญาศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดูแลเอาใจใส่บุตรหลานในความปกครองอย่างใกล้ชิด ยอมรับในความสำคัญ มีความเข้าใจในพัฒนาการ ยอมรับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และให้คำชมเชยหากบุตรหลานมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. เขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนนโยบายการจัดการศึกษา โดยให้ทุกโรงเรียนในสังกัดจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติของบุคคลที่มีการเชื่อมโยงและพัฒนาความคิด จิตใจ นำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูผู้สอนโดยจัดอบรมครูให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับ “จิตตปัญญาศึกษา” เพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญา รวมทั้งให้การสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสรรงบประมาณ จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ จัดหาแหล่งเรียนรู้ อำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้กับนักเรียน

4. ครูผู้สอน ควรจัดทำหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย

ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน วางแผนการจัดการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการของนักเรียน จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินผลตามสภาพจริง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตลอดจนครูต้องหมั่นศึกษา ค้นคว้า พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่สูงกว่าระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียน เช่น ปัจจัยระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพราะในการวิจัยครั้งนี้ มีความแปรปรวนระหว่างห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ายังมีปัจจัยตัวอื่นที่อยู่ในระดับห้องเรียนหรือมีปัจจัยในระดับที่สูงกว่าระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนอีก

2. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งยังไม่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและขยายผลไปยัง ระดับการศึกษาอื่น เช่น ปฐมวัย ประถมศึกษา อุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่แตกต่างกันออกไปและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทพร นาครอด. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 3. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.
- เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิต ในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.
- ประเวศ วะสี. (2547). ปฏิรูปการศึกษา ในทัศนะของ ศ.น.พ. ประเวศ วะสี. กรุงเทพมหานคร: โฟร์ พรินติ้ง.
- _____. (2549). ระบบการเรียนรู้ใหม่ไปให้พ้นวิกฤตแห่งยุคสมัย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- ปิยนฎา ลิทธิฤทธิ์. (2549). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่นครศรีธรรมราช เขต 2. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.
- ราชันย์ บุญธิมา. (2542). ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.

- วัชรีย์ ทรัพย์มี. (2533). **ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). **การวิเคราะห์ทฤษฎีระดับ**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สหชัย สาสวน. (2554). **การประเมินโครงการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา**. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพ ภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2542). **การวัดจิตพิสัยของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำลี รักสุทธี. (2544). **เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- อมรวิรัช นาคกรรพ และคณะ. (2548). **เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม**. รายงานวิจัยภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อุไร ชีรัมย์. (2550). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร**. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.
- Faw, T. and Georg S. Belkin. (1989). **Child Psychology**. New York: Mc Graw - Hill International Book Company.
- Kreft, Ita G.G. (1996). **Are multilevel Techniques Necessary Analysis, anc Factorial Invariance**. Psychometrika. 58(4). 525-543.
- Palladino, C.D. (1994). **Developing self – esteem**. California: Crisp.